

لیژنه‌ی دیاریکردنی رۆژی دهستنووس و به‌نگه‌نامه‌ی کوردستان
Desteya Diyarkirina Roja Destnivîs û Belgenamêyên Kurdistanê
لیژنه‌و دیاری‌کەرده‌ی رۆو دهسنووس و به‌نگه‌نامه‌و کوردستانی

سۆرانی / kurmancî / هه‌ورامی

«رۆژی دهستنووس و به‌نگه‌نامه‌ی کوردستان پیرۆز بێت»

رۆژی ۱ی جۆزه‌ردان به‌رامبه‌ر به ۲۲ی مه‌ی له‌لایه‌ن لیژنه‌یه‌کی پیکهاتوو له ژماره‌یه‌ک دهستنووسناس، میژووناس، زمانناسی زمانه‌ دیرینه‌کان، نووسه‌ر و لیکۆله‌رانی کورد، وه‌کوو رۆژی دهستنووس و به‌نگه‌نامه‌ی کوردستان دیاری کرا.

گرینگی رۆژی دهستنووس و به‌نگه‌نامه‌ی کوردستان

دهستنووس و به‌نگه‌نامه‌کانی کوردستان سامانیکی هه‌ره‌گه‌وره‌ی نه‌ته‌وه‌یی گه‌لی کوردن و وه‌کوو له رابردوو و له داها‌توویشدا ده‌توانن له ده‌یان بواری میژوویی، زمانه‌وانی، که‌لتووری، که‌له‌پووری، هونه‌ری نیگارکێشی، ئایین و عیرفان، فه‌لسه‌فه، جوگرافیا و زانیاریه‌ گشتیه‌کان و تاد، زانیاریمان پێ بدن و نووری زانست به‌سه‌ر کۆمه‌لگا و کتێبخانه‌ی کوردیدا زیادتر بلاو بکه‌نه‌وه و به‌ تیشکی وشه و پسته‌کانیان پێش‌ریگمان بۆ رووناکتر بکه‌نه‌وه. له‌ ماوه‌ی ده‌یان سالی رابردوووه‌ تاکوو ئیستا وێرای خزمه‌تی خۆبه‌خشانه و به‌رچاوی ده‌ستنووسناسان و چالاکانی ده‌ستنووسی کوردی و نووسه‌ر و لیکۆله‌رانی کورد به‌م سامانه‌ نه‌ته‌وه‌یییه و میراتی باب و دایرانیان، هێشتاکه‌ گه‌ردی بێنازی له‌سه‌ر ده‌ستنووس و به‌نگه‌نامه‌ی کوردستان نه‌سراوه‌ته‌وه و رۆژه‌رۆژ مه‌ترسی فه‌وتان و له‌ناوچوونی رێژه‌یه‌کی زۆری ده‌ستنووس و به‌نگه‌نامه له‌ ئارادایه.

له‌ روانگه‌ی ئیمه‌وه‌ دیاریکردنی رۆژی نه‌ته‌وه‌یی بۆ ده‌ستنووس و به‌نگه‌نامه‌کانی کوردستان، وێرای ئه‌وه‌ی که‌ پێویسته و شایان و شیاوی ئه‌و گه‌نجیه‌یه، به‌ هه‌مان شێوه‌ دیاریکردنی ئه‌و رۆژه‌ ده‌توانیت تا راده‌یه‌ک قه‌ره‌بووکه‌ره‌وه‌ی خزمه‌تی که‌م‌وئینه و له‌ راده‌به‌ده‌ری ده‌ستنووس و به‌نگه‌نامه‌کانی کوردستان بێت به‌ شارستانیه‌تی کۆمه‌لگای مرقۆپی به‌ گشتی و به‌ تایبه‌تی زیندوو راگرتن و ناساندنی میژوو و زمان و که‌لتووری کوردی به‌ میژووناسان و لیکۆله‌ران و خه‌لکی نه‌ته‌وه‌کانیتر و جیهان. به‌رچاوخستنی وردی سه‌رجه‌م خزمه‌ته‌کانی ده‌ستنووس و به‌نگه‌نامه‌کانی کوردستان به‌ نیشتمان، به‌هۆی بایه‌خ و راده‌ی زۆریانه‌وه له‌م به‌یاننامه‌یه‌دا ناگۆنجیڤن و لانیکه‌م به‌ هه‌زاران کتیب و که‌شکۆل و دیوان و ره‌گه‌زنامه و لیکۆلینه‌وه و تیزی زانکۆ و هتد له‌ بواره‌ جیا‌جیا‌کانی میژوو، زمان، که‌لتوو و بوراه‌کانی‌تره‌وه له‌سه‌ر ده‌ستنووس و به‌نگه‌نامه‌کانی کوردستان ساغ کراونه‌ته‌وه و نووسراونه‌ته‌وه.

هێشتاکه‌ زۆرینه‌ی ئه‌م سامان و گه‌نجینه‌ نیشتمانییه‌ ده‌ستی بۆ نه‌براووه و له‌ قوژبێنی تاقچه و هێشخان و خانه‌قا و مزگه‌وت و ماله‌کاندا له‌ ژێر په‌ردووویه‌ک له‌ تۆز و شی و مۆرانه‌دا ماونه‌ته‌وه و له‌ گیانکه‌نش‌ت کردندان و مه‌ترسی کۆژانه‌وه‌ی چرای رووناکییان بۆ هه‌تاهه‌تایه له‌سه‌ره. بۆیه‌ دیاریکردنی ئه‌م رۆژه

لیژنه‌ی دیاریکردنی رۆژی دهستنووس و به‌نگه‌نامه‌ی کوردستان

Desteya Diyarkirina Roja Destnivîs û Belgenamêyên Kurdistanê

لیژنه‌و دیاری‌کهرده‌ی رۆو دهسنووس و به‌نگه‌نامه‌و کوردستانی

نه‌ته‌وه‌یه‌ی بۆ دهستنووس و به‌نگه‌نامه‌کانی کوردستان کاریگه‌ری ئه‌ری ئه‌ری به‌رچاوی به‌تایبه‌تی له‌سه‌ر چه‌ند خالی‌خواره‌وه‌ ده‌بیت:

یه‌که‌م: جی‌خستنی زیاتری که‌لتووری قه‌درزانی و پاراستنی ده‌ستنووس و به‌نگه‌نامه‌ له‌ لایه‌ن تاکی کۆمه‌نگه‌وه.

دووهم: په‌رپیدانی که‌لتووری به‌ سامانی نه‌ته‌وه‌ی زانیی ده‌ستنووس و به‌نگه‌نامه‌ نه‌ک به‌ ملکی خۆ زانی.

سێیه‌م: به‌رده‌ست‌خستنی زیاتری ده‌ستنووس و به‌نگه‌نامه‌کانی کوردستان لای ئه‌رشیق‌داران و هاو‌لاتیانی نیشتمان‌وه‌ بۆ ساغ‌کردنه‌وه‌ و لیکۆ‌لینه‌وه‌ له‌ لایه‌ن نووسه‌ران و لیکۆ‌له‌رانی کورد‌وه‌.

چوارهم: به‌رده‌ست‌خستنی زیاتری ده‌ستنووس و به‌نگه‌نامه‌کانی کوردستان له‌ لایه‌ن هاو‌لاتیانی‌وه‌ بۆ بووژانه‌وه‌ و نۆژه‌نکردنه‌وه‌یان له‌ لایه‌ن بنکه‌ و ئه‌نجومه‌ن و به‌شی ده‌ستنووسی زانکۆ کوردیه‌ کانه‌وه‌.

پینجه‌م: ناساندنی زیاتری ده‌ستنووس و به‌نگه‌نامه‌کانی کوردستان و ده‌رخستن و به‌رچاوخستنی میژووی شارستانی‌هت و وێژه‌ و زمانی کوردی به‌ هاو‌لاتی کورد و کۆمه‌نگه‌ی جیهانی.

شه‌شه‌م: بوونی رۆژیکێ نه‌ته‌وه‌ی پر شکۆ له‌ رۆژه‌ نه‌ته‌وه‌یه‌ی کاندای کاریگه‌ری ئه‌ری شکۆداری و شانازی ئه‌و رۆژه‌ مه‌زنه‌ له‌ سه‌ر بواره‌ جیاجیایانی کۆمه‌نناسی و ده‌روونناسی کۆمه‌نگای کوردی.

هه‌هه‌هه‌م: هه‌ولیکێ پتر بۆ ریگری کردن له‌ فه‌وتان و له‌ناوچوونی زیاتری ده‌ستنووس و به‌نگه‌نامه‌کانی کوردستان به‌ هۆی کاریگه‌ری ئه‌و رۆژه‌ سم، سمینار، کۆبوونه‌وه‌ و پیشانگایانه‌ که‌ له‌ داها‌توودا به‌ بۆنه‌ی ئه‌و رۆژه‌وه‌ به‌ شیوه‌ی جیاجیا به‌رپه‌رینه‌ ده‌برین.

هۆکاری دیاریکردنی رۆژی یه‌که‌می جۆزه‌ردان به‌رانبه‌ر به‌ ۲۲ی مانگی مه‌ی وه‌ کوو رۆژی ده‌ستنووس و به‌نگه‌نامه‌ی کوردستان:

نموونه‌ی کۆنترین ده‌ستنووس و به‌نگه‌نامه‌یه‌ک که‌ له‌ کوردستاندا نووسراوه‌ و ساغ‌ماوه‌ته‌وه‌ و ریکه‌وتی مانگ و سالی نووسینه‌که‌ی پتیه‌ ماوه‌، یه‌ کیک له‌ قه‌واله‌کانی هه‌ورامانه‌ که‌ له‌ سه‌ر چه‌رم (پستی ئاژهل) نووسراوه‌. ریکه‌وت سه‌ر قه‌واله‌ی ناوبراو مانگی «وه‌رته‌» ی سالی ۳۰۰ی ئه‌شکانی/پارتیه‌. سالی ۳۰۰ی ئه‌شکانی به‌رامبه‌ره‌ به‌ سالی ۶۸۸ی کوردی و سالی ۱۲ی پیش‌زایی. مانگی وه‌رته‌ له‌ رۆژمێری ئه‌شکانیدا سێیه‌مین مانگی سال و مانگی کۆتایی وه‌رزی به‌هاره‌، واتا مانگی جۆزه‌ردانی کوردی به‌رامبه‌ر به‌ مانگی مه‌ی له‌ سالی زایی.

ئه‌و سێ به‌نگه‌نامه‌ میژوویه‌ که‌ له‌ جیهاندا به‌ «قه‌واله‌کانی هه‌ورامان» ناسران، به‌هاری ۱۹۰۹ی زایی له‌ لایه‌ن سوڤی عه‌بدۆللا خه‌لکی گوندی دووڕۆ له‌ ئه‌شکه‌وتی «گۆره‌و کناچی» له‌ شوپینیک به‌ ناوی داولان له‌ قه‌راخی چۆمی سیروان له‌ به‌رانبه‌ر گوندی بنۆل له‌ کویستانی کۆسالان له‌ ناو هۆمبه‌یه‌ کدا دۆزراوه‌ته‌وه‌.

لیژنه‌ی دیاریکردنی رۆژی دهستنووس و به‌نگه‌نامه‌ی کوردستان

Desteya Diyarkirina Roja Destnivîs û Belgenamêyên Kurdistanê

لیژنه‌و دیاری‌کەرده‌ی رۆو ده‌سنووس و به‌نگه‌نامه‌و کوردستانی

ئهو هۆمبه‌یه وێرای ۱۵-۱۶ قه‌واله، رێژه‌یه‌ک په‌تومۆم و دانه‌وێله‌ی هه‌رزنیشی تیدا بووه. په‌تی قه‌واله‌کان خوری رێسراوه و میوتاوی کراوه. که‌واته به‌و شیوه‌یه په‌تومۆم کراوه و به‌ستراوه و له هومبه‌که خراوه.

به‌داخه‌وه باقی قه‌واله‌کان به‌هۆی ده‌ستاوده‌ست کردن و که‌مه‌ترخه‌مییه‌وه فه‌وتاون یا تا ئێسته ئاشکرا نه‌بووه. ۳ قه‌واله‌ی براوته مۆزه‌خانه‌ی بریتانیا و به‌پیناسه و کۆدی ئه‌رشیفخانه‌وه پارێزراوه و وینه و ده‌ق و زانیاریه‌کانی به‌رده‌سته بو لیکۆلینه‌وه. دوا‌ی ئه‌وه‌ی که سوڤی عه‌بدوڵا قه‌باله‌کان هه‌لده‌گری، ده‌یسپێری به‌ شیخ عه‌لئه‌دینی بیاره باوکی شیخ عوسمان نه‌قشه‌ندی که ئه‌و کاته دانیشتووی گوندی دوورۆ بووه. پاشان هه‌والی قه‌واله‌کان ده‌گاته دکتۆر سه‌عید خان کوردستانی (۱۸۶۲-۱۹۳۹) کوری مه‌لا ره‌سوول مه‌ریوانی له شاری سنه. دکتۆر له سه‌فه‌ریکدا به‌مه‌به‌ستی چاره‌سه‌رکردنی نه‌خۆشی حه‌سه‌ن خانی ره‌زاو به‌ره‌و هه‌ورامان ده‌روات. گوايه له پیناو چاره‌سه‌رکردنی ئه‌و نه‌خۆشییه، حه‌سه‌ن خان داوا له شیخ عه‌لئه‌دین ده‌کا قه‌واله‌کان به‌ دکتۆر سه‌عید خان بدات. له کۆی قه‌واله‌کان ۳ دانه‌یان ده‌که‌وتیه لای دکتۆر و ئه‌ویش دواتر له‌گه‌ڵ چه‌ند ده‌ستنووسی تر وه‌کوو که‌شکو‌له‌که‌ی شیخ عبدالمومنی مه‌ردۆخی (نووسین: ۱۷۸۳ ز.) ده‌یبات بو له‌نده‌ن. ئینجا قه‌واله‌کان ده‌باته لای پرۆفسۆر ئیدوارد گرانویل براون (1862-1926). پاش خوتینه‌وه و ده‌رکه‌وتنی گرینگی میژوویی قه‌واله‌کان له بازاریکی تایبه‌تدا ده‌فرۆشرین و سه‌رنجام ده‌برینه مۆزه‌خانه‌ی نه‌ته‌وه‌یی وڵاتی بریتانیا و له‌وێ ناسنامه‌ی به‌نگه‌نامه‌ییان بو رێک ده‌خری و تا ئێسته به‌ ناوینیشانی (MS. 38, 895 C.), (MS. 38, 895 B.), (MS. 38, 895 A.) پارێزراوه.

ئێمه وه‌کوو لیژنه‌ی دیاریکردنی رۆژی ده‌ستنووس و به‌نگه‌نامه‌ی کوردستان، له سه‌ر بنه‌مای رێکه‌وتی مانگ و سالی نووسینی یه‌کیک له ۳ قه‌واله‌که‌ی هه‌ورامان، دوا‌ی چه‌ندین کۆبوونه‌وه و دانیشتن و لیکۆلینه‌وه و گۆرینه‌وه‌ی پا و بۆچوون له نیوان ئەندامانی لیژنه‌دا، ئه‌و رۆژه‌مان دیاری کرد.

ئێمه بو‌دانانی رۆژی سه‌مبۆلیکی ده‌ستنووس و به‌نگه‌نامه‌ی کوردستان پشتمان به‌و چه‌ند به‌نگه‌ نووسراوه‌یه به‌ستووه که له‌سه‌ر خاکی ئێمه و بو‌مه‌به‌ستی گرێبه‌ستی کرین و فرۆشتنی پارچه‌ ره‌زی له هه‌ورامان نووسراوه‌ته‌وه و تا ئێسته‌ش ماونه‌ته‌وه. له ئه‌نجامی هاوڕایی و هاوئاهه‌نگی ئه‌و چه‌ند کۆبوونه‌وه و وتووێژه، لیژنه‌ی ناوبراو رۆژی ۱ی جوژه‌ردانی کوردی به‌رامبه‌ر به‌ ۲ی مه‌ی مانگی زایینی که ده‌که‌وتیه ناو وه‌رزی خۆشی به‌هاری کورده‌واری، به‌ ناوی «رۆژی ده‌ستنووس و به‌نگه‌نامه‌ی کوردستان» دیاری کرد.

ناوه‌ند، بنکه، رێکخراوه و ئه‌رشیفخانه‌کانی به‌شداربوو له دیاریکردنی رۆژی ده‌ستنووس و به‌نگه‌نامه‌ی کوردستان (به‌ی پێی ریزبه‌ندی ئه‌لفوینی):

۱- بنکه‌ی ژین بو‌بووژانده‌وه‌ی که له‌پووری به‌نگه‌نامه‌ی و رۆژنامه‌وانی کوردی. سلیمانی.

۲- توێژینگه‌ی کوردستانناسی زانکۆی کوردستان (به‌شی به‌نگه‌نامه و ده‌ستنووس). سنه.

لیژنه‌ی دیاریکردنی رۆژی دهستنووس و به‌نگه‌نامه‌ی کوردستان
Desteya Diyarkirina Roja Destnivîs û Belgenamêyên Kurdistanê
لیژنه‌و دیاری‌کەرده‌ی رۆو دهسنوویس و به‌نگه‌نامه‌و کوردستانی

- ۳- دامه‌زراوه‌ی مه‌لا ئه‌بووبه‌کری موسه‌نیفی چۆری (به‌شی دهستنووسه‌کان) - مه‌ریوان.
- ۴- دهستنووسخانه‌ی دیجیتالی باقلاوا (ئه‌رشیفی که‌سیه‌تی) - سه‌رده‌شت.
- ۵- دهستنووسخانه‌ی زانکۆی سۆران.
- ۶- رێکخراوی جیهانی کورد.
- ۷- سه‌نته‌ری قوبه‌هان بۆ فه‌کۆلینین به‌لگه‌نامه و ده‌ستنقیسان ل به‌هدینان - ده‌وک.
- ۸- کتێبخانه‌ی دیجیتالی به‌لگه‌نامه و ده‌ستنووسی هه‌ره‌س (ئه‌رشیفی که‌سیه‌تی) - سه‌نه.
- ۹- کتێبخانه‌ی دیجیتالی ده‌ستنووسیه‌کانی بان‌له‌یلاخ (ئه‌رشیفی که‌سیه‌تی) - دێولان.
- ۱۰- کتێبخانه‌ی دیجیتالی ده‌ستنووسی کوردی (ئه‌رشیفی که‌سیه‌تی) - ئالمان.
- ۱۱- که‌شکۆل (گۆفاری زانستی به‌لگه‌نامه و ده‌ستنووسی ناوچه‌ کوردنشینه‌کان) - مه‌هاباد.
- ۱۲- میژووی وینه‌پی ئه‌رشیف و به‌لگه‌نامه‌ی کوردستان (ئه‌رشیفی که‌سیه‌تی) - مه‌ریوان.
- ۱۳- ناوه‌ندی پیکه‌وه‌ ژبانی کورد و ئالمان له‌ نورینبیرگ - ئالمان.
- ۱۴- ناوه‌ندی که‌له‌پووری و فه‌ره‌ه‌نگی فه‌ژین (به‌شی ده‌ستنووس) - مه‌ریوان.
- ۱۵- ناوه‌ندی کوردستان بۆ دۆکیۆمینت و لیکۆلینه‌وه‌ی ئه‌کادیمی - زانکۆی سلیمانی.
- ۱۶- ناوه‌ندی نووسه‌رانی کوردستان.

لیژنه‌ و ده‌سته‌ی دیاریکردنی رۆژی ده‌ستنووس و به‌لگه‌نامه‌ی کوردستان (به‌ پێی ریزبه‌ندی ئه‌لفوبی):

- ۱- ئه‌حمه‌د موسه‌نیفی، ئه‌ندامی به‌شی ده‌ستنووسی دامه‌زراوه‌ی موسه‌نیف و ئه‌ندامی که‌له‌پووری کوردی فه‌ژین - مه‌ریوان.
- ۲- ئیدریس پیری، نووسه‌ر و لیکۆله‌ر، ده‌ستنووسناس و به‌رپرسی کتێبخانه‌ی دیجیتالی ده‌ستنووسی کوردی - ولاتی ئالمان.
- ۳- ئیره‌ج مورادی باقلاواپی، نووسه‌ر و لیکۆله‌ر، به‌رپرسی ده‌ستنووسخانه‌ی دیجیتالی باقلاوا - سه‌رده‌شت.
- ۴- ئیسماعیل شه‌مس، میژووناس و مامۆستای زانکۆی ته‌باته‌بایی و به‌رپرسی به‌شی کوردی دایره‌المعارف ئیسلامی - تاران.

لیژنه‌ی دیاریکردنی رۆژی دهستنووس و به‌نگه‌نامه‌ی کوردستان
Desteya Diyarkirina Roja Destnivîs û Belgenameyên Kurdistanê
لیژنه‌و دیاری‌کەردە‌ی رۆ‌و دە‌سنوویس و بە‌نگه‌نامه‌و کوردستانی

- ۵ - بپه‌روز ئه‌نساری، وته‌بیژ و ئه‌ندامی ده‌سته‌ی به‌رپوه‌به‌ری ریک‌خراوی جیهانی کورد - ولاتی ئالمان.
- ۶ - ته‌حسین ئیبراهیم دۆسکی، توێژهر و نووسهر و ئه‌رشیفداری ده‌ستنووس له‌ بادینان - ده‌وک.
- ۷ - حسین زانا، شاره‌زا له‌ بواری ده‌ستنووس و ئه‌رشیفدار - ئه‌سته‌مبۆل.
- ۸ - خالد سادینی، نووسهر و توێژهری بواری ویژهی کرمانجی - وان.
- ۹ - خه‌یرۆللا ئاجار، مامۆستای زانکۆ و چالاکێ ده‌ستنووس - ماردین.
- ۱۰ - رزگار ته‌یب جه‌باری، توێژهر و خاوه‌نی ئه‌رشیفی به‌نگه‌نامه و ده‌ستنووس - هه‌ولێر.
- ۱۱ - ره‌فیق سالح، ئه‌ندامی ده‌سته‌ی دامه‌زرینه‌ر و به‌رپوه‌به‌ری بنکه‌ی ژین بو‌ بو‌ژاندنه‌وه‌ی که‌له‌پووری، به‌نگه‌نامه‌ی و رۆژنامه‌وانی کوردی - سلیمانی.
- ۱۲ - زه‌فه‌ر ئۆنۆر، ده‌ستنووسناس و مامۆستای زانکۆ - غازی عه‌نتاب.
- ۱۳ - سه‌باح جه‌باری، شاره‌زا و زمانناسی زمانه‌ دیرینه‌کان - پاوه.
- ۱۴ - سه‌مه‌ن‌ناز عه‌باسی، ئه‌رشیفداری به‌نگه‌ و ده‌ستنووس - دیولان.
- ۱۵ - عه‌بدوللا حه‌بیی، نووسهر و لیکۆلهر و چالاکێ بواری ده‌ستنووس - نۆدشه.
- ۱۶ - عه‌بدوره‌حمان ئه‌داک، مامۆستای زانکۆ و چالاکێ بواری ده‌ستنووس - ماردین.
- ۱۷ - عه‌لیزه‌زا خانی، نووسهر و مامۆستای ئه‌ده‌بیات و چالاک له‌ بواری ده‌ستنووسی ناوچه‌ی ئیلام و کرماشان - ئه‌یوان.
- ۱۸ - فه‌ره‌اد عێزه‌تی‌زاده، نووسهر و توێژهری بواری شانامه و ده‌ستنووسناسی ئیلام و کرماشان - ئالمان.
- ۱۹ - فه‌نه‌ر رۆژبه‌یانی، ده‌ستنووسناس، نووسهر و توێژهر - عه‌فرین.
- ۲۰ - کاروان عوسمان خه‌یات، نووسهر و خاوه‌نی ئه‌رشیفی ده‌ستنووس و به‌نگه‌نامه - که‌لار.
- ۲۱ - موحه‌ممه‌د ره‌شید ئه‌مین، نووسهر و لیکۆلهر و چالاکێ بواری ده‌ستنووس - پاوه.
- ۲۲ - موحه‌ممه‌د زاھیر ئه‌رته‌کن، شاره‌زای بواری ده‌ستنووس - بیبگۆل.
- ۲۳ - موحه‌ممه‌د سابر شیخ‌موس، خوێندکاری دکتۆرا و پ‌سپۆری بواری ده‌ستنووس - قامیشلو.
- ۲۴ - موحه‌ممه‌د عه‌بدوللا پینجوبینی، مامۆستای زانکۆ شاره‌زای بواری ده‌ستنووس - سۆران.
- ۲۵ - موحه‌ممه‌د عه‌بدولی، نووسهر و لیکۆلهر و ده‌ستنووسناس، به‌رپرسی گو‌فاری که‌شکۆل - مه‌هاباد.

لیژنه‌ی دیاریکردنی رۆژی دهستنووس و به‌نگه‌نامه‌ی کوردستان
Desteya Diyarkirina Roja Destnivîs û Belgenamêyên Kurdistanê
لیژنه‌و دیاری‌کەردە‌ی رۆ‌و دە‌سنوویس و بە‌نگە‌نامە‌و کوردستانی

- ٢٦- موحەممەد عەلی قەرەداغی، نووسەر و لیکۆلەر، دەستنووسناس و خاوەنی ئەرشیف . سلیمانی.
- ٢٧- موحەممەد غەریب فەیزی، رۆژنامەوان و یارمەتیدەری راگەیانندی لیژنه.
- ٢٨- موستەفا ئۆزتورک، مامۆستای زانکۆ و چالاک لە بواری بە‌نگه‌نامه و دەستنووس . ماردین.
- ٢٩- نەوید نەقشەبەندی، مامۆستای زانکۆ و ئەندامی توێژینگی کوردستانناسی زانکۆی کوردستان . سنه.
- ٣٠- هەردی مەهدی میکە، مامۆستای زانکۆ و بە‌رپۆه‌بەری ناوەندی کوردستان بۆ دۆکیۆمێنت و لیکۆلینە‌وه‌ی ئە‌کادیمی . زانکۆی سلیمانی.
- ٣١- هێرش کەمال ریکانی، بە‌رپۆه‌بەری سەنتەری قوبەهان و بە‌رپرسی گوڤاری نیژەن . دهۆک.
- ٣٢- هێمن عومەر خۆشناو، مامۆستای زانکۆ و بە‌رپرسی دەستنووسخانە‌ی زانکۆی سۆران.
- ٣٣- یوسف بالوکه‌ن، شارەزای دەستووس و مامۆستای زانکۆ . یۆزغات ئە‌نکارا.

له‌ کۆتاییدا «رۆژی دهستنووس و به‌نگه‌نامه‌ی کوردستان» له‌ سەرجه‌م نه‌ته‌وه‌ی کورد و پیکهاته‌کانی ناو خاکی کوردستان به‌ تايه‌ت هۆگران و چالاکان و خزمه‌تکارانی ئە‌و بواره‌ پێ‌روز بێت.

لیژنه‌ی دیاریکردنی رۆژی دهستنووس و به‌نگه‌نامه‌ی کوردستان
 چوارشه‌مه‌ ٢٨ی گۆلانی ٢٧٢٢ کوردی (١٨ مه‌ی ٢٠٢٢)

١ی جوژه‌ردان رۆژی دهستنووس و به‌نگه‌نامه‌ی

کوردستان. پێ‌روز بێت

لیژنه‌ی دیاریکردنی رۆژی دهستنووس و به‌نگه‌نامه‌ی کوردستان

Desteya Diyarkirina Roja Destnivîs û Belgenamêyên Kurdistanê

لیژنه‌و دیاری‌کەرده‌ی رۆو ده‌سنوویس و به‌نگه‌نامه‌و کوردستانی

“Roja Destnivîs û Belgenamêyên Kurdistanê Pîroz Be.”

Roja 1ê Cozerdanê ku beramberî 22.05.2022an tê, ji layê desteyeke pêkhatî ji çendîn kesên şareza, pispor, destnivîsnas, dîroknas, zimannasên zimanên kevin, nivîskar û vêkolerên kurd ve wekû “Roja Destnivîs û Belgenamêyên Kurdistanê” hat diyarkirin.

Giringîya Roja Destnivîs û Belgenamêyên Kurdistanê

Destnivîs û belgenamêyên Kurdistanê gencîne û samaneke herî mezin a gelê kurd e ku em dikarin bi heman şeweya rabirdûyê di paşerojê da jî di dehan qadên wek dîrok, zimanzanî, çand, huner, nîgarkêşî, dîn, sofîgerî, felsefe, erdnîgarî û zanistên giştî da, jê zanyariyan bi dest bixin, nûra zanistê bi ser civak û pîrtûkxaneya kurdî da zêdetir belav bikin û bi tîrêja peyv û pîtên wan nivîsan pêşîya xwe ronî bikin.

Digel ku ji dehan salên rabirdûyê heta bi roja me pisporên destnivîsan, xwemxarên destnivîsên kurdî û nivîskar û vekolerên kurd hewl dane ku xizmeteke xwebexşane û şênber ya belgenome û destnivîsên kurdî bikin ku samana neteweyî û mîrasa bav û kalên me ne, hêşta toza bêxizmetiyê ji ser detsnivîs û belgenamêyên Kurdistanê ranebûye û roj bi roj metirsîya windabûn û jinavçûna rêjeyeke zêdetir a destnivîs û belgenameyan li meydanê ye.

Em di wê baweriyê da ne ku dîyarkirina roja neteweyî bo destnivîs û belgenamêyên Kurdistanê ne tenê pêwistîyek û xizmetek e bo destnivîs û belgenameyan, herweha dîyarkirina vê rojê dikare ta radeyekê bibe telafîkerê xizmeta kêma destnivîs û belgenamêyên Kurdistanê bi giştî û bi taybetî jî bibe helkefta zindîkirin û nasandina dîrok, ziman û kultura kurdî bo dîroknas, vekoler û xelkên neteweyên din û cîhanê.

Mefayên ku destnivîs û belgenamêyên Kurdistanê digihînin neteweya kurd di pileyeke ewqas bilind da ne ku di vê beyannamêyê da nîşandaneke hûr a hemû mefayên wan ne pêkan e. Qet nebe bi hezaran kitêb, keşkûl, dîwan, danasîn,

لیژنه‌ی دیاریکردنی رۆژی دهستنووس و به‌نگه‌نامه‌ی کوردستان

Desteya Diyarkirina Roja Destnivîs û Belgenamêyên Kurdistanê

لیژنه‌و دیاری‌کەرده‌ی رۆو ده‌سنوویس و به‌نگه‌نامه‌و کوردستانی

lêkolîn, tezên akademîk û hwd li ser destnivîs û belgenamêyên Kurdistanê yên di qadên wek dîrok, ziman û çandê da hatine vejandin û nivîsîn.

Heta niha hêj dest negihîştîye piraniya vê samana neteweyî û ev saman di bin koşeyên refik, enbar, xaneqa/tekyā, mizgeft/medrese û malan da di nav komek xwelî, ritûbet û spîyan da mane, di sekeratê da ne û metirsîya mirina ronahîya çiraya wan bi şeweyekî hetahetayî li ser wan e. Lewra jî diyarkirina vê roja neteweyî ya destnivîs û belgenamêyên Kurdistanê dê bi taybetî li ser van çend xalên jêrîn karîgerîyeke erênî ya şênber nîşan bide:

- 1. Avakirina kultura qedirzanîn û parastineke zêdetir a destnivîs û belgenamêyan li nik takekesên civakê.**
- 2. Pêşxistina kultura zanîna destnivîs û belgenamêyan wek samaneke neteweyî, ne wek milkê takekesî.**
- 3. Bidestxistina zêdetir destnivîs û belgenamêyên Kurdistanê ji nik arşîvdar û hemwelatîyan bo vejandin û lêkolînan ji hêla nivîskar û lêkolerên kurd ve.**
- 4. Bidestxistina zêdetir destnivîs û belgenamêyên Kurdistanê ji nik hemwelatîyan bo vejandin û nûjenkirina wan ji hêla dam û dezge, deste û beşên destnivîsan ên *zanîngehên kurdan ve.**
- 5. Nasandina zêdetir destnivîs û belgenamêyên Kurdistanê û derxistin û berçavxistina dîroka şaristanî, wêje û zimanê kurdî bo hemwelatîyên kurd û civaka navneteweyî.**
- 6. Bûna rojêke neteweyî ya bi şeref di nav rojên neteweyî da û karîgerîya erênî ya şeref û şanazîya wê roja mezin li ser warên cûda yên civaknasî û derûnnasîya civaka kurdî.**
- 7. Hewldaneke bihêztir bo rêlibergirtina windabûn û jinavçûna zêdetir destnivîs û belgenamêyên Kurdistanê, bi rêya çekirina kongre, sempozyum, semîner, civîn û pêşangehên ku di paşerojê da bi helkefta vê rojê dê bên lidarxistin.**

Egerê Diyarkirina 1ê Cozerdan/22 Gulanê Wek Roja Destnivîs û Belgenamêyên Kurdistanê:

لیژنه‌ی دیاریکردنی رۆژی ده‌ست‌نووس و به‌نگه‌نامه‌ی کوردستان

Desteya Diyarkirina Roja Destnivîs û Belgenamêyên Kurdistanê

لیژنه‌و دیاری‌کەرده‌ی رۆو ده‌سنووس و به‌نگه‌نامه‌و کوردستانی

Kevintrîn destnivîs û belgenameya ku li Kurdistanê hatîye nivîsîn, gihîştîye roja me û dîroka meh û sala nivîsîna wê li ser maye, girêbesteke Hewramanê ye ku di heyva werteta sala 300ê Eşkanî/Partî da li ser çerm (postê ajelan) hatîye nivîsîn. Sala 300ê Eşkanî beramberî sala 688ê kurdî û sala 12ê pêş zayînê tê. Heyva wertet li gor salnamaya Eşkanî heyva sêyemîn û heyva dawî ya werza biharê bû ku beramberî heyva cozerdanê û heyva meya salnameya zayînî (heyva pêncem) tê.

Ev sê belgenamêyên destnivîs ên çermî yên dîrokî ku li cîhanê bi navê “Girêbestên Hewramanê” tên naskirin di werza biharê ya sala 1909ê zayînî da ji hêla Sofî Ebdulahî ve ku xelkê gundê Dûro ye, li Hewramanê li Şikefta Gorew Kinaçî li cihekî bi navê Diwalan li qeraxa çemê Sîrwan li hemberî gundê Binol li Çiyayê Kosalanê ser bi navçeya Hewremanê ve di nav kûpekê da hatine dîtin ku di nav vê kûpê da digel girêbestan mîqdarek petû-şima (kincê ku kaxez pê tînin şimakin) û danê garis jî hebûn. Ev şikeft dikeve nav sêgoşeya gundên Binol, Rezaw û Serûpîrî li devera Hewramanê. Petû bi hirîya miha xwemalî hatine rêsîn û Girêbestên Hewramanê bi wan petîyan û şimayê hatine şimakin û girêdan.

Li gor ku nifş bi nifş bi rêya vegotinê hatîye veguhestin, hejmara Girêbestên Hewramanê pazdeh heb bûn, lê ji ber ku ketine destên gelek kesan û wan kesan jî guh pê nedane û îhmalkarî kirine hinek ji wan fewitîne. Niha ji van girêbestên dîrokî tenê sê heb di Muzexaneya Brîtanyayê da berdest in.

Ev sê belgenamêyên destnivîs ku wekû mîrasekê gihîştine me, di navbera salên 1909-1913an da dikevin destê Şêx Elaedînê Bîyarayê bavê Şêx Osman Neqîşbendî ku di wan deman da li gundên Dûroya Binara Kosalan bûye. Xebera van girêbestên çermî digihe Se'îd Kurdistanîyê navdar bi Dr. Mîrza Se'îdxan Kurdistanî kurê Mela Resûlê Merîwanî. Se'îd Kurdistanî di sala 1862yan da li bajarê Sineyê ji dayîk bûye û di sala 1939an da li bajarê Hemedanê wefat kirîye, Dr. Se'îdxan Kurdistanî bi mebesta ku ji bo tedawîkirina nexweşîya şekirî ya Hesên Xanê Rezaw ku xezûrê Şêx Elaedînê Bîyara bû gîya kom bike sefera Hewramanê dike. Dr Se'îd Kurdistanî ji bedêla tedawîya nexweşîya Hesên Xanê Rezaw ji Hesên Xanê Rezaw û Şêx Elaedînê Bîyara daxwaza Girêbestên Hewramanê dike. Di encamê da fêkîyên sefera Dr Se'îd dibin sê heb Girêbestên Hewramanê.

لیژنه‌ی دیاریکردنی رۆژی دهستنووس و به‌نگه‌نامه‌ی کوردستان

Desteya Diyarkirina Roja Destnivîs û Belgenamêyên Kurdistanê

لیژنه‌و دیاری‌کەرده‌ی رۆو دهسنوویس و به‌نگه‌نامه‌و کوردستانی

Dr. Seîd Kurdistanî ku berê di sala 1894an da li Swêdê û paşê bo demekê li Brîtanîyayê pizîşkî xwendibû, vê carê di sala 1913an da bi mebesta xwendin û têgihîştina metnên Girêbestên Hewramanê serdana Brîtanîyayê dike, wan girêbestan digel petû-şimayê û çendîn destnivîsên din yê giranbiha ku Keşkûla Şêx Abdullmûminê Merdoxî yek ji wan e digel xwe dibe Londona paytexta Brîtanîyayê. Dr. Seîd Kurdistanî girêbestan bi mebesta xwendina wan radeştî Profesor Edward Graville Browne (1862-1926) dike. Paşê ev girêbestên dîrokî yê Hewramanê di bazareke taybetî da tînin firotin û dawîyê li ser refikên Muzexana Brîtanîyayê bi cih dibin û niha li wê derê di bin van hejmaran da tînin parastin: (MS. 38, 895 A.), (MS. 38, 895 B.), (MS. 38, 895 C.)

Me wek desteya diyarkirin û binavkirina roja destnivîs û belgenamêyên Kurdistanê, piştî çendîn civîn, vekolîn û gengeşeyên fireh ku di navbera andamên desteyê da hatin kirin, li ser esasê rêkefta hevv û sala nivîsîna yek ji wan her sê girêbestên Hewramanê yê navborî ev roj diyar kir.

Me bo danana roja simbolîk a destnivîs û belgenamêyên Kurdistanê piştî xwe spartîye van çend belgeyên nivîskî ku li welatê me û bi mebesta girêbesta navbera çend rezvanên Hewramanê hatine nivîsîn û gihîştine heta bi roja me. Hevdengî û derencama çendîn civîn û gotubêjên navbera endamên desteya diyarkirina roja destnivîs û belgenamêyên Kurdistanê bû biryarek ku roja 1ê Cozerdanê beramber bi 22wê May ku dikeve nav werzekî xweşî bihara kurdewarî bi navê “Roj Destnivîs û Belgenamêyên Kurdistanê” bê diyarkirin.

Navend, Binke, Dezgeh û Arşîvxaaneyên ku beşdar bûn di Diyarkirina Roja Destnivîs û Belgenamêyên Kurdistanê da (li gor rêzbandîya alfabeyê):

1. Binkey Jîn bo Vejudina Çanda Belgenama û Rojnamagerîya Kurdî - Silêmanî.
2. Enstîtuya Lêkolînên Kurdistannasî ya Zankoya Kurdistanê (Beşa Belgenamê û destnivîsan) - Sine.
3. Sazîya Mela Ebûbekirê Musenifê Çorî (Beşa Destnivîsan) – Merîwan.

لیژنه‌ی دیاریکردنی رۆژی ده‌ستنووس و به‌نگه‌نامه‌ی کوردستان

Desteya Diyarkirina Roja Destnivîs û Belgenameyên Kurdistanê

لیژنه‌و دیاری‌کەرده‌ی رۆو ده‌سنوویس و به‌نگه‌نامه‌و کوردستانی

4. Destnivîsxaneyê Digîtal ya Baqlawa - (Arşîva takekesî) - Serdeşt.
5. Destnivîsxaneyê Zankoya Soran.
6. Rêxistina Cîhanî ya Kurdan.
7. Senterê Qubehan bo Vekolînên Belgenama û Destnivîsan li Behdînan - Dihok.
8. Kitêbxaneyê Dijîtal ya Belgenama û Destnivîsan Heres - (Arşîva Takekesî)-Sine.
9. Kitêbxaneyê Dijîtal ya Destnivîsên Banleylaxê - (Arşîva Takekesî) - Dêwlan.
10. Kitêbxaneyê Dijîtal ya Destnivîsên Kurdî (Arşîva Takekesî) - Almanya.
11. Keşkol (Kovara Zanistî ya Belgenama û Destnivîsên Navçeyên Kurdnişîn) - Mehabad.
12. Mêjuy Wêney Arşiv û Belgenameyên Kurdistanê - (Arşîva Takekesî) - Merîwan.
13. Navenda Pêkvejiyana Kurd û Almanan li Nürbergê -Almanya.
14. Navenda Kelepûr û Ferhengê Vejîn, beşa destnivîsan -Merîwan.
15. Navenda Kurdistanê bo Dokument û Lêkolînên Akademîk - Zanîngeha Silêmanî.
16. Navenda Nivîskarên Kurdistanê.

Desteya Dîyarkirina Roja Destnivîs û Belgenameyên Kurdistanê (li gor rêzbendîya alfabeyê)

1. Abdurehman Adak, Mamostayê Zanîngehê û Çalakvanê Destnivîsên Kurdî - Mêrdîn.
2. Bêhroz Ensarî, Berdevk û Endamê Desteya Rêveberîyê ya Rêxistina Cîhanî ya Kurdan - Almanya.

لیژنه‌ی دیاریکردنی رۆژی دهستنووس و به‌نگه‌نامه‌ی کوردستان

Desteya Diyarkirina Roja Destnivîs û Belgenamêyên Kurdistanê

لیژنه‌و دیاری‌کەرده‌ی رۆو ده‌سنوویس و به‌نگه‌نامه‌و کوردستانی

3. Ebdulla Hebîbî, Nivîskar, Lêkoler û Çalakvanê Destnivîsan- Nodşe.
4. Ehmed Musenîfî, Endamê Beşa Destnivîsan ya Rêxistina Musenîf û Endamê Kelepûra Kurdî Vejîn - Merîwan.
5. Elîrîza Xanî, Nivîskar, Mamostayê Edebiyatê û Çalakvanê Destnivîsên Deverên Îlam û Kirmanşanê - Eywan.
6. Fener Rojbeyanî, Destnivîsnas, Nivîskar û Lêkoler – Efrîn. Rojavaya Kurdistanê li Almanya.
7. Ferhad Êzetîzade, Nivîskar û Lêkoler, Pispor di Warê Şahname û Destnivîsên Îlam û Kirmanşanê da - Almanya.
8. Hêmin Omer Xoşnaw, Mamostayê Zanîngehê û Berpîrsê Destnivîsxaneyê Zanîngeha Soranê.
9. Herdî Mehdî Mîke, Momastayê Zanîngehê û Birêvebirê Navenda Kurdistanê bo Dokument û Lêkolînên Akademîk -Zanîngeha Silêmanî.
10. Hêriş Kemal Rêkanî, Birêvebirê Senterê Qubehanê û Berpîrsê Kovara Nîjenê -Duhok.
11. Hisên Zana, Şarezayê Destnivîsan, Arşîvdar û Berpîrsê Destnivîsan li Dezgeha Nûbiharê - Stenbol.*
12. Îdrîs Pîrî, Nivîskar û Lêkoler, Destnivîsnas û Berpîrsê Kitêbxaneyê Dijîtal ya Destnivîsên Kurdî - Almanya.
13. Îrec Moradî Baqlawayî, Nivîskar û Lêkoler, Berpîrsê Destnivîsxaneyê Dijîtal ya Baqlawayê - Serdeşt.
14. Îsmâil Şems, Dîroknas û Mamostayê Zankoya Tebatebayî û Berpîrsê Beşa Kurdî ya Daîretu'l-Me'arifa Îslamî - Tehran.
15. Karwan Osman Xeyat, Nivîskar û Xwedîyê Arşîva Destnivîs û Belgenamayan - Kelar.
16. Mihemed Zahir Ertekîn, Mamostayê Zanîngehê, Şareza di Warê Destnivîsan da - Bîngol.

لیژنه‌ی دیاریکردنی رۆژی دهستنووس و به‌نگه‌نامه‌ی کوردستان

Desteya Diyarkirina Roja Destnivîs û Belgenamêyên Kurdistanê

لیژنه‌و دیاری‌کەرده‌ی رۆو ده‌سنوویس و به‌نگه‌نامه‌و کوردستانی

17. Muhemed Abdullah Pêncwênî, Mamostayê Zanko, Şareza di warê destnivîsan da - Soran.
18. Muhemed Ebdulî, Nivîskar, Lêkoler û Destnivîsnas, Berpirsê Kovara Keşkolê - Mehabad.
19. Muhemed Elî Qeredaxî, Nivîskar, Lêkoler, Destnivîsnas û Xudanarşîv - Silêmanî.
20. Muhemed Reşîd Emînî, Nivîskar, Lêkoler û Çalakvanê Destnivîsan- Pawe.
21. Muhemed Sabir Şêxmûs, Xwendekarê Doktora û Pispor di Warê Destnivîsan da - Qamişlo.
22. Mustafa Öztürk, Mamostayê Zanîngehê û Çalakvanê Belgenama û Destnivîsan - Mêrdîn.
23. Muhemed Xerîb Feyzî, Rojnamevan û Arîkarê Ragihandinê yê Desteyê.
23. Newîd Neqîşbendî, Mamostayê Zanîngehê û Endamê Enstîtuya Lêkolînên Kurdistannasîyê li Zanîngeha Kurdistanê - Sine.
24. Refîq Salih, Endamê Desteya Damezirîner û Birêvebirê Binkeya Jîn bo Vejandina Çanda Belgenama û Rojnamagerîya Kurdî - Silêmanî.
25. Rizgar Teyib Cebârî, Lêkoler û Xwedîyê Arşîva Belgenama û Destnivîsan - Hewlêr.
26. Sebah Cebârî, Şareza û Zimannas di Warê Zimanên Kevin da - Pawe.
27. Semennaz Ebasî, Arşîvdara Belge û Destnivîsan - Dêwlan.
28. Tehsîn Îbrahîm Doskî, Lêkoler, Nivîskar û Arşîvdarê Destnivîsan li Behdînanê - Dihok.
29. Xalid Sadînî, Nivîskar û Lêkolîner di warê Edebîyata Kurmancî da - Wan.
30. Xeyrulah Acar, Mamostayê Zanîngehê û Çalakvanê Destnivîsan- Mêrdîn
31. Yûsif Baluken, Mamostayê Zanîngehê û Şarezeyê Destnivîsan, Yozgat Ankara.
32. Zefer Onur, Destnivîsnas û Mamostayê Zanîngehê - Gazî Entab.

لیژنه‌ی دیاریکردنی رۆژی ده‌ستنووس و به‌نگه‌نامه‌ی کوردستان

Desteya Diyar Kirina Roja Destnivîs û Belgenameyên Kurdistanê

لیژنه‌و دیاری‌کهرده‌ی رۆو ده‌سنوویس و به‌نگه‌نامه‌و کوردستانی

Careke din “Roja Destnivîs û Belgenameyên Kurdistanê” li neteweya Kurd û pêkhatayên welatê Kurdistanê tevan, bi taybetî li heval, çalakvan û xizmetkarên vê qadê pîroz be.

Desteya Diyar Kirina Roja Destnivîs û Belgenameyên Kurdistanê

Çarşem 28ê Gulanê 2722ya Kurdî (18 May 2022)

1ê Cozerdanê / 22ê May Roja Destnivîs û Belgenameyên

Kurdistanê Pîroz be

لیژنه‌ی دیاریکردنی رۆژی دهستنووس و به‌نگه‌نامه‌ی کوردستان

Desteya Diyarkirina Roja Destnivîs û Belgenamêyên Kurdistanê

لیژنه‌و دیاری‌کردە‌ی رۆ‌و ده‌سنوویس و به‌نگه‌نامه‌و کوردستانی

یۆوه‌م: یاگه‌وسته‌ی فره‌ته‌روو فره‌ه‌نگوو قه‌د‌ر‌زانای و پارێزنا‌ی ده‌سنوویس و به‌نگه‌نامه‌ی جه‌ لاو تاکوو کۆمه‌ل‌گایوه.

دووهم: په‌رده‌ای پا فره‌ه‌نگیه‌ که ده‌سنوویس و به‌نگه‌نامه‌ به‌ سامانی نه‌ته‌وه‌یه بزانیۆ نه‌ک پێسه‌و ملک‌وو وی ته‌ماشه‌ کریۆ.

یه‌ره‌م: وه‌رده‌س وست‌ه‌ی فره‌ته‌روو ده‌سنوویس و به‌نگه‌نامه‌ کاو کوردستانی جه‌ لاو ئارشیودارا و هام‌وه‌لاتیاو نیشتمانیه‌وه‌ په‌ی ساقه‌وه‌که‌رده‌ی و په‌یجورکاری جه‌ لاو نووسه‌را و په‌یجورکارا کوردیه‌وه.

چواره‌م: وه‌رده‌س وست‌ه‌ی فره‌ته‌روو ده‌سنوویس و به‌نگه‌نامه‌ کاو کوردستانی جه‌ لاو هام‌وه‌لایه‌تیاوه‌ په‌ی ئه‌وه‌ژیونای و وه‌شه‌وه‌که‌رده‌ی‌شا جه‌ لاو بنکه‌ و ئه‌نجومه‌ن و به‌شوو ده‌سنوویسو زانکۆ کوردیه‌ کاوه.

په‌نجه‌م: ئه‌ژناسنا‌ی زیاته‌روو ده‌سنوویس و به‌نگه‌نامه‌ کاو کوردستانی و به‌روسته‌ی و وه‌رچه‌م وست‌ه‌ی تاریخوو شارسانییه‌تی و ئه‌ده‌ب و زوانی کوردی به‌ هام‌وه‌لاتی کوردی و کۆمه‌ل‌گاوه‌هانی.

ششه‌م: بیه‌ی رۆبوی نه‌ته‌وه‌ی په‌ر شکۆی جه‌ روه‌ نه‌ته‌وه‌یه‌کانه‌ و کاریگه‌ری ئه‌رێنی شکۆدارییه‌ی و شانازی ئا روه‌گه‌وره‌یه‌ سه‌روو و په‌ره‌ جیا‌جیا‌کاوه‌ کۆمه‌ل‌ئه‌ژناسی و ده‌روونه‌ژناسی کۆمه‌ل‌گای کوردیه‌وه.

حه‌وته‌م: هه‌ولتیی فره‌ته‌ر په‌ی وه‌رگێری که‌رده‌ی فه‌وتیا‌ی و جه‌به‌ینه‌له‌وا‌ی زیاته‌روو ده‌سنوویس و به‌نگه‌نامه‌ کاو کوردستانی وه‌روو کاریگه‌ری ئا راو‌ه‌سم و سمینار و گلێره‌وه‌بیه‌ی و نماییشگایا که‌ دمارۆنه‌ بۆنه‌و ئی رۆیه‌وه‌ به‌ شیوه‌ی جیا‌جیا‌ ملا راوه‌.

هۆکاروو دیاری‌کردە‌ی رۆ‌و یۆوه‌موو مانگه‌و چیلکری وهرانوه‌ر چه‌نی 22وو مه‌ی پێسه‌و رۆ‌و ده‌سنوویس و به‌نگه‌نامه‌ کاو کوردستانی:

قه‌دیمیته‌رین ده‌سنوویس و به‌نگه‌نامیو که‌ کوردستانه‌نه‌ نویسیابۆ و ساق مه‌نه‌بۆوه‌ و ریکه‌وتوو مانگ و سالوو نویسته‌یش په‌وه‌ مه‌نه‌بۆ، یۆ جه‌ قه‌باله‌ کاو هه‌ورامانیا که‌ مانگه‌و «وه‌رت‌ه‌ت» وو ساله‌و 300ی ئه‌شکانی/پارتی سه‌روو چه‌رمیه‌وه‌ نویسیان. ساله‌و 300ی ئه‌شکانی وه‌رانوه‌ره‌نه‌ چه‌نی ساله‌و 688 کوردی و ساله‌و 12ی وه‌لی زایینی. مانگه‌و «وه‌رت‌ه‌ت» ی جه‌ ته‌قویمی ئه‌شکانیه‌نه‌ یه‌رۆمین مانگه‌و سالی و ئاخ‌رمانگه‌و وه‌رزوو وه‌هاری بیینه‌ که‌ وه‌رانوه‌ره‌نه‌ چه‌نی مانگه‌و چیلکری و هه‌رپاسه‌ مانگه‌و مه‌ی زایینی.

ئی یه‌ره‌ ده‌سنوویسه‌ چه‌رمیه‌ تاریخیه‌ که‌ دنیا‌نه‌ به‌ «قه‌باله‌ کاو هه‌ورامانی» ئه‌ژناسه‌ کریاینی، وه‌رزوو وه‌هاروو ساله‌و 1909ی زایینی‌نه‌، جه‌ لاو سو‌فی عه‌بدو‌للا خه‌لکوو ده‌گا و دوورۆی جه‌ هه‌ورامانه‌نه‌ و مه‌رپه‌ «گۆرپه‌و کناچی» نه‌ وه‌رانوه‌روو ده‌گا و «بنۆل» یه‌نه‌ جه‌ کۆسالانوو هه‌ورامانی‌نه‌ دلێو گۆزپۆینه‌ یۆزاینیوه‌. ئی گۆزی

لیژنه‌ی دیاریکردنی رۆژی دهستنووس و به‌نگه‌نامه‌ی کوردستان

Desteya Diyarkirina Roja Destnivîs û Belgenamêyên Kurdistanê

لیژنه‌و دیاری‌کردە‌ی رۆ‌و ده‌سنووس و به‌نگه‌نامه‌و کوردستانی

بێجگه‌م ئی قه‌بالا، به‌ن و مووم و برۆو دانێو هه‌رزه‌نیچش چه‌نه بێئێ. ئی مه‌رێ گنۆ دلێراسه‌و یه‌ره‌گۆشه‌و ده‌گایه‌کاو «بنۆل» و «ره‌زاو» و «سه‌رووپری» جه‌ هه‌ورامانه‌نه. به‌نه‌که جه‌ په‌ژموو مه‌ی رێسیان و چه‌نی موومی قه‌باله‌کی هه‌ورامانیش په‌نه مۆر و مووم کریائی.

پاسه‌ که سینه‌به‌سینه و ده‌م‌به‌ده‌م گێلنا‌نشاوه، قه‌باله‌کی هه‌ورامانی 15 دانێ بێئێ، به‌لام وه‌روو ده‌ساوده‌س کریایشا و گۆش‌نه‌دای په‌نه جه‌ هۆرگێته‌یشانه به‌شێوشا فه‌وتیائی و ئیسه‌ ته‌نیا یه‌ری دانێ جه‌ ئی قه‌باله‌ تاریخیا جه‌ مۆزه‌خانه‌و بریتانیاینه ئینای وه‌روو ده‌سیه‌نه. ئی یه‌ره‌ دانه‌ به‌نگه‌نامه‌ ده‌سنووسه‌ که ئیسه‌ پێسه‌و میراسیوی په‌یما مه‌نێئیه‌، به‌ینوو سا‌له‌کاو 1909 تا 1913 ی زایینی گنا ده‌سوو شیخ‌عه‌لئه‌ددینوو بیاری تاته‌و شیخ‌عوسمانی نه‌قشبه‌ندی که چا وه‌خته‌نه ده‌گاو دوورۆی جه‌ بنا‌روو کۆسالانیه‌نه بیه‌ن. هه‌وا‌لوو ئی قه‌باله‌ چه‌رمیا میاوۆ به‌ سه‌عید کوردستانی شناسیا به‌ دوکتۆر میرزا سه‌عیدخانی کوردستانی کوروو مه‌للا ره‌سوولی مه‌ریوانی. سه‌عید کوردستانی سا‌له‌و 1826 ی زایینی شاروو سنه‌ینه جه‌ ئە‌دای بیه‌ن و سا‌له‌و 1939 ی زایینی هه‌مه‌دانه‌نه کۆچی دماییش که‌رده‌ن. دوکتۆر سه‌عید کوردستانی په‌ی ده‌رمانوو نه‌وه‌شی «قه‌ن» وو سه‌سه‌ن‌خانوو ره‌زاوی که هه‌سه‌ووره‌و شیخ‌عه‌لئه‌ددینی بیه‌ن و هه‌رپاسه‌ په‌ی گێره‌وه‌ که‌رده‌ی گیواوه‌ ده‌رمانیه‌ کا ملۆ په‌ی هه‌ورامانی. دوکتۆر سه‌عید کوردستانی پالوو ده‌وا و ده‌رمان که‌رده‌یو نه‌وه‌شیه‌که‌و سه‌سه‌ن‌خانوو رزاویه‌نه داواو قه‌باله‌کاو هه‌ورامانی جه‌ سه‌سه‌ن‌خانوو ره‌زاوی و شیخ‌عه‌لئه‌ددینی که‌رۆ و ئاخ‌رشه‌وه‌ تۆشه‌و سه‌فه‌ره‌که‌و سه‌عیدخانی قه‌باله‌کی هه‌ورامانی بێئێ. دوکتۆر سه‌عید کوردستانی که وه‌لتەر وه‌لاتوو سوئیدی‌ه‌نه و شوئیشه‌ره وه‌لاتوو بریتانیاینه پزشکیش وانابیه‌ن، دیسان سا‌له‌و 1913 ی زایینی په‌ی ئە‌وه‌وانای و چه‌نه‌یاوای مه‌تنوو قه‌باله‌کاو هه‌ورامانی سه‌روو بریتانیای مڈوو و قه‌باله‌کا و به‌ن و مووموو قه‌باله‌کا و هه‌رپاسه‌ چن ده‌سنووسێ ئیژای پێسه‌و که‌شکۆلوو شیخ‌عه‌بدولمۆمی مه‌ردۆخی چه‌نی وئیش به‌رۆ په‌ی شاروو له‌نده‌نی پایته‌ختوو وه‌لاتوو بریتانیای. دوکتۆر سه‌عید کوردستانی، په‌ی ئە‌وه‌وانای، قه‌باله‌کا مڈۆ به‌ پرۆفسۆر «ئیدوارد گرانویل براون» ی (1862-1926) جه‌ وه‌لاتوو بریتانیاینه‌نه. دما‌ته‌ر ئی قه‌باله‌ ویه‌ردینی هه‌ورامانیه‌ بازارپوی تایبه‌ته‌نه وه‌شیا و شوئیشه‌ره قه‌باله‌کی سه‌ره‌ جه‌ مۆزه‌خانه‌ی نه‌ته‌وه‌پی وه‌لاتوو بریتانیاینه به‌رمارا و ئیسه‌ به‌ نام و نیشانوو (MS.38,895A) و (MS.38,895B) و (MS.38,895C) چاگه‌نه پارێژیا.

ئیمه‌ پێسه‌و لیژنه‌و دیاری‌کردە‌ی رۆ‌و ده‌سنووس و به‌نگه‌نامه‌و کوردستانی سه‌روو ئە‌ساسوو تاریخوو نویسته‌ی مانگ و سا‌له‌و یۆ جه‌ قه‌باله‌کاو هه‌ورامانی که سه‌ره‌وه ئیشاره‌ش په‌نه کریا، دماو چه‌ندین گێره‌وه‌بیه‌ی و ئە‌ره‌نیشته‌ی و په‌یجۆری و ئە‌وه‌فاری ویر و را و په‌یلواکا جه‌ به‌ینوو ئە‌ندامه‌کانه‌، ئی رۆما دیاری که‌رد.

ئیمه‌ په‌ی ئە‌ره‌نیای رۆی سه‌مبۆلیکوو ده‌سنووس و به‌نگه‌نامه‌و کوردستانی په‌شتیما پا چن به‌نگه‌ و ده‌سنووسیه‌ به‌سته‌ که سه‌روو خاکوو ئیمه‌وه و په‌ی مامه‌له‌و به‌ینوو دوی باخدا‌زاو میوه‌ده‌یمی جه‌ هه‌ورامانه‌نه نویسیائی و تا ئیسه‌یچ مه‌نێئیه‌وه. هامرایی و واتوو‌اچوو دلێو لیژنه‌و دیاری‌کردە‌ی رۆ‌و ده‌سنووس و به‌نگه‌نامه‌و کوردستانی، بی به‌ ده‌سکه‌وت و بریارینۆ که رۆ‌و 1وو چیلکروو گرد سالتیوی وه‌رانوهر

لیژنه‌ی دیاریکردنی رۆژی ده‌ست‌نووس و به‌نگه‌نامه‌ی کوردستان
Desteya Diyarkirina Roja Destnivîs û Belgenamê Kurdistanê
لیژنه‌و دیاری‌کەرده‌ی رۆو ده‌سنووس و به‌نگه‌نامه‌و کوردستانی

چه‌نی 22و مه‌ی که گنۆنه دلێو وهرزێوی وه‌شی وه‌هاری کورده‌واری، به نامیو «رۆو ده‌سنووس و به‌نگه‌نامه‌و کوردستانی» دیاری کریا.

ناوه‌ند، بنکه، ریکوزیا و ئه‌رشیف‌خانه به‌شداربیه‌کی جه دیاری‌کەرده‌ی رۆو ده‌سنووس و به‌نگه‌نامه‌و کوردستانی‌نه (به پاو ئه‌لفوینی):

- ۱ - بنکه‌و «ژین» ی په‌ی ئه‌وه‌ژووژنای که له‌پووری به‌نگه‌نامه‌ی و رۆنامه‌وانی کوردی - سلیمانی.
- ۲ - په‌یجۆرگا و کوردستانه‌ژناسی زانشتگا و کوردستانی (به‌شوو به‌نگه‌نامه‌ی و ده‌سنووسی) - سنه.
- ۳ - ئه‌ره‌مه‌ریاو مه‌للا ئه‌بووبه‌کری موسه‌نیفی چۆری (به‌شوو ده‌سنووسه‌کا) - مه‌ریوان.
- ۴ - ده‌سنووس‌خانه‌ی دیجیتالی باقلاوای (ئه‌رشیفی که‌سیه‌تی) - سه‌رده‌شت.
- ۵ - ده‌سنووس‌خانه‌و زانشتگا و سۆرانی.
- ۶ - ریکوزیای جه‌هانی کوردی.
- ۷ - سه‌نته‌روو قوبه‌هانی په‌ی په‌یجۆری به‌لگه‌نامه‌ی و ده‌سنووسا جه به‌هدینان - ده‌وک.
- ۸ - کتیب‌خانه‌ی دیجیتالی به‌نگه‌نامه‌و ده‌سنووسو «هه‌ره‌س» ی (ئه‌رشیفی که‌سیه‌تی) - سنه.
- ۹ - کتیب‌خانه‌ی دیجیتالی ده‌سنووسیه‌کا و بان له‌یلاخی (ئه‌رشیفی که‌سیه‌تی) - دیولان.
- ۱۰ - کتیب‌خانه‌ی دیجیتالی ده‌سنووسی کوردی (ئه‌رشیفی که‌سیه‌تی) - ئالمان.
- ۱۱ - که‌شکۆل (گۆفاری زانستی به‌نگه‌نامه‌و ده‌سنووسو ناوچه کوردنشینه‌کا) - مه‌هاباد.
- ۱۲ - میژووی وینه‌ی ئه‌رشیف و به‌نگه‌نامه‌و کوردستانی (ئه‌رشیفی که‌سیه‌تی) - مه‌ریوان.
- ۱۳ - ناوه‌ندو و پێوه‌ره‌ژیوای کورد و ئالمانی جه نورینیرگ - ئالمان.
- ۱۴ - ناوه‌ندو و که‌له‌پووری و فه‌ره‌ه‌نگی فه‌ژینی، به‌شوو ده‌سنووسی - مه‌ریوان.
- ۱۵ - ناوه‌ندو و کوردستانی په‌ی دۆکیۆمینت و په‌یجۆرکاری ئه‌کادیمی - زانشتگا و سلیمانی.
- ۱۶ - ناوه‌ندو و نویسه‌راو کوردستانی.

لیژنه‌ی دیاریکردنی رۆژی دهستنووس و به‌نگه‌نامه‌ی کوردستان
Desteya Diyarkirina Roja Destnivîs û Belgenameyên Kurdistanê
لیژنه‌و دیاری‌کەرده‌ی رۆو دهسنووس و به‌نگه‌نامه‌و کوردستانی

لیژنه و دهسه‌و دیاری‌کەرده‌ی رۆو دهسنووس و به‌نگه‌نامه‌و کوردستانی (به پاو ئەلفووبی):

- ١ - ئەحمەد موسەنێفی، ئەنداموو بەشوو دهسنووسو ریکوزیاو موسەنێفی و ئەنداموو کەله‌پووری کوردی قه‌ژینی - مه‌ریوان.
- ٢ - ئیدریس پیری، نویسه‌ر و په‌یجۆرکار، دهسنووس‌ئه‌ژناس و راوه‌به‌روو کتێبخانه‌ی دیجیتالی دهسنووسی کوردی - ئالمان.
- ٣ - ئیره‌ج مورادی باقلاوای، نویسه‌ر و په‌یجۆرکار، وه‌رپه‌رسوو دهسنووسخانه‌ی دیجیتالی باقلاوای - سه‌رده‌شت.
- ٤ - ئیسماعیل شه‌مس، تاریخ‌ئه‌ژناس و مامۆساو زانشتگوو ته‌باته‌باپی و وه‌رپه‌رسوو بەشوو کوردی دایره‌المعارف ئیسلامی - تاران.
- ٥ - بێهروز ئەنساری، قسه‌که‌ر و ئەنداموو دهسه‌و راوه‌به‌ری ریکوزیاو جه‌هانی کوردی - ئالمان.
- ٦ - ته‌حسین ئیبراهیم دۆسکی، په‌یجۆرکار و نویسه‌ر و ئه‌رشیفداروو دهسنووسی جه‌ بادینان - دهۆک.
- ٧ - حه‌سین زانا، شاره‌زا جه‌ بواریو دهسنووسیه‌نه و ئه‌رشیفدار - ئەسته‌مبۆل.
- ٨ - خالید سادینی، نویسه‌ر و په‌یجۆرکاروو بواریو وێژه‌ی کرمانجی - وان.
- ٩ - خه‌یرۆللا ئاجار، مامۆساو زانشتگی چالاکوو دهسنووسی - ماردین.
- ١٠ - رزگار ته‌یب جه‌باری، په‌یجۆرکار و ئه‌رشیفداروو ئه‌رشیفوو به‌نگه‌نامه‌ی و دهسنووسی - هه‌ولێر.
- ١١ - په‌فێق سالح، ئەنداموو دهسه‌و ئه‌ره‌مه‌رنزای و راوه‌به‌ری بنکه‌و ژینی په‌ی ئەوه‌ژووژنای کەله‌پووری به‌نگه‌نامه‌ی و رۆنامه‌وانی کوردی - سلێمانی.
- ١٢ - زه‌فه‌ر ئۆنۆر، دهسنووس‌ئه‌ژناس و مامۆساو زانشتگی - غازی عه‌نتاب.
- ١٣ - سه‌باح جه‌باری، شاره‌زا و زوان‌ئه‌ژناسوو زوانه‌ دێرینه‌کا - پاوه.
- ١٤ - سه‌مه‌ن‌ناز عه‌باسی، ئه‌رشیفداره‌و به‌نگه‌ و دهسنووسی، دیولان.
- ١٥ - عه‌بدوڵلا حه‌بیبی، نویسه‌ر و په‌یجۆرکار و چالاکوو بواریو دهسنووسی - نۆدشه.
- ١٦ - عه‌بدوهره‌حمان ئەداک، مامۆساو زانشتگوو ماردینی و چالاکوو بواریو دهسنووسی - ماردین.

ليژنهى دياريكردنى رۆژى دهستنووس و بهنگهنامهى كوردستان
Desteya Diyarkirina Roja Destnivîs û Belgenamêyên Kurdistanê
ليژنهو ديارى كهردهى رۆو دهسنويس و بهنگهنامهو كوردستاني

- ١٧-عه ليرهزا خانى، نويسهر و مامؤساو ئهدهبىاتى و چالاک جه بواروو دهسنويسوو ناوچهو ئيلام و کرماشانى - ئهيوان.
- ١٨-فههاد عيزهتيزاده، نويسهر و پهيجؤرکاروو بواروو شانامهى و دهسنويس ئهژناسى ئيلام و کرماشانى - ئالمان.
- ١٩-فهنه رۆژبهيانى، دهسنويس ئهژناس، نويسهر و پهيجؤرکار - عهفرين.
- ٢٠-كاروان عوسمان خهيات، نويسهر و ساحيبوو ئهرشيفوو دهسنويس و بهنگهنامهى - كهلار.
- ٢١-موحه ممهدرپهشيد ئه ميينى، نويسهر و پهيجؤرکار و چالاکوو بواروو دهسنويسى - پاوه.
- ٢٢-موحه ممهد سابر شيخ مووس، وانياروو دوکتؤراى و پسپؤروو بواروو دهسنويسى - قاميشلو.
- ٢٣-موحه ممهد عهبدوئلا پينجوينى، مامؤساو زانشتگای و شارهزاو بواروو دهسنويسى - سؤران.
- ٢٤-موحه ممهد عهبدولى، نويسهر و پهيجؤرکار و دهسنويس ئهژناس، وهرپه رسوو گوؤفاروو كه شكؤلى - مههاباد.
- ٢٥-موحه ممهد عهلى قهره داغى، نويسهر و پهيجؤرکار، دهسنويس ئهژناس و ئهرشيفدار - سليمانى.
- ٢٦-موحه ممهد غهريب فهيزى، ديزاينير و ياريدهره و راگه ياندنه و ليژنهى.
- ٢٧-موحه ممهد زاهير ئه رته كن، شارهزاو بواروو دهسنويسى - بيبگؤل.
- ٢٨-موسته فا ئؤزتورک، مامؤساو زانشتگای و چالاک جه بواروو بهنگهنامهى و دهسنويسيه نه - ماردین.
- ٢٩-نهويد نه قشبه ندى، مامؤساو زانشتگای و ئه نداموو ئه ره مەرزناى پهيجؤرگا و كوردستان ئه ژناسى زانشتگا و كوردستانى - سنه.
- ٣٠-ههردى مههدى ميكه، مامؤساو زانشتگای و راوه بهروو مهركه زوو كوردستانى پهى دؤكيؤمينت و پهيجؤركارى ئه كادى - زانشتگا و سليمانى.
- ٣١-هپرش كه مال ريكانى، راوه بهروو مهركه زوو قوبه هانى و وهرپه رسوو گوؤفاروو نيژهنى - دهوك.
- ٣٢-هپمن عومهر خوشناو، مامؤساو زانكؤوى و وهرپه رسوو دهسنويسخانه و زانشتگا و سؤرانى
- ٣٣-يؤسف بالوكهن، شارهزاو دهسويسى و مامؤساو زانشتگای - يوزغات ئه نكارا.

لیژنه‌ی دیاریکردنی رۆژی ده‌سنووس و به‌نگه‌نامه‌ی کوردستان

Desteya Diyarkirina Roja Destnivîs û Belgenamêyên Kurdistanê

لیژنه‌و دیاری‌کهرده‌ی رۆو ده‌سنوویس و به‌نگه‌نامه‌و کوردستانی

جاریوتەر «رۆو ده‌سنوویس و به‌نگه‌نامه‌و کوردستانی» په‌ی سه‌رجه‌م نه‌ته‌وه‌و کوردی و به‌ تایبه‌ت چالاکێ و خزمه‌تکاری ئا بواریه‌ پیروز بو.

لیژنه‌و دیاری‌کهرده‌ی رۆو ده‌سنوویس و به‌نگه‌نامه‌و کوردستانی

چوارشه‌مه‌ ۲۸وو پاژه‌ره‌ژوو ۲۷۲۲ی کوردی (۱۸وو مه‌ی ۲۰۲۲زایینی)

1وو چیلکری رۆو ده‌سنوویس و به‌نگه‌نامه‌و

کوردستانی هواره‌ک بو

